

İMÂM-I RABBÂNÎ
AHMED FARUKÎ
SERHENDÎ

Kaddesallahu Sırrahulaziz

1563 (H.971) senesinde Hindistan'ın Serhend şehrinde doğdu. İmâm-ı Rabbânî ismiyle tanınmış büyük velî , âlim , müceddid ve müctehiddir. "Altın Silsile"nin yirmi üçüncü halkasıdır. İsmi, Ahmed bin Abdülehad'dir. Lakabı Bedreddîn, künyesi Ebü'l-Berekât'dır. Hicrî ikinci bin yılının müceddidi (yenileyicisi) olmasından dolayı "Müceddîd-i elf-i sâni", İslam ahkâmı ile tasavvufu birleştirmesi sebebiyle, "Sıla" ismi verilmiştir. Hazret-i Ömer'in soyundan olduğu için , "Fârûkî" nesebiyle anılmış, Serhend şehriden olduğu için de oraya nisbetle, "Serhendî" denilmiştir. Bütün bu vasıflarıyla birlikte ismi, İmâm-ı Rabbânî Müceddîd-i elf-i sâni Ahmed Fârûkî Serhendî'dir.

Babası ve dedelerinin hepsi, sâlih ve fazîletli kimselerdi. Babası Abdülehad Efendi din ve fen ilimlerinde yetişmiş, tasavvufta da en son mertebeye ulaşmıştı. Gençliğinde ilmi yaymak, insanlara hizmet etmek, doğru yolu göstermek için seyahat ettiği sıralarda, Hindistan'ın meşhûr kasabalarından Skendere'ye gitmişti. O memleketten asîl bir âileye mensûb sâliha bir hanım, firâsetiyle Abdülehad Efendinin mübârek bir zât olduğunu anlayıp, ona; "Kendi kucağında terbiye edip büyüttüğüm, iffet ve ismet cevheri bir kız kardeşim vardır. Böyle sâliha bir kızın sizinle nikâhlanmasını arzû ediyorum. Bu ricâmı kabûl edeceğinizi umarım." diye haber gönderdi. Abdülehad Efendi bir müddet düşündükten sonra

teklifi kabûl edip, o kızla nikâhlandı. Bu evliliklerinden İmâm-ı Rabbânî doğdu.

İmâm-ı Rabbânî çocukluğunda şiddetli bir hastalığa tutulmuştu. Evlerinde büyük bir üzüntü hâsıl olup, vefât edeceğini zannetmişlerdi. O zamânın meşhûr velîlerinden ve Abdülkadir-i Geylânî'nin yolunun büyüklerinden Şâh Kemâl Kihtelî Kâdirî'ye götürüp duâsını istediler. Şâh Kemâl Kâdirî, İmâm-ı Rabbânî'yi görünce babasına; "Hiç üzülmeiniz. Bu çocuk çok yaşayacak, ilmiyle âmil, büyük bir âlim ve eşsiz bir velî olacak." demiş ve çocuğun elinden tutup, öpmüştü. Muhabbetle sarılmalarından dolayı, Abdülkâdir-i Geylânî'nin feyzi ve nûru, mübârek vücûdunu kapladı. Şâh Kemâl Kâdirî, İmâm-ı Rabbânî hakkında çok güzel ve büyük müjdelere verdi. İmâm-ı Rabbânî yedi-sekiz yaşlarında iken Şâh Kemâl Kâdirî vefât etti.

İmâm-ı Rabbânî ilk tahsîline, babasından ders alarak başladı. Babasından okuyup Arapçayı öğrendi. Küçük yaşta Kur'ân-ı kerîmi ezberledi. İlminin çoğunu babasından, bir kısmını da zamânının meşhûr âlimlerinden öğrendi. Babasından ders aldığı sırada, çeşitli ilimlere âit küçük kitapları ezberledi. Babasından aldığı dersleri tamamlayınca, Siyalkut şehrine gidip orada, Mevlânâ Kemâleddîn Keşmîrî'den ilim öğrendi. Mevlânâ Kemâleddîn meşhûr âlim Abdülhakîm-i Siyalkûtî'nin de hocası olup,

zamânının en büyük âlimiydi. Bâzı hadîs kitaplarını da Şeyh Yâkûb-ı Keşmîrî'den okudu. Kâdî Behlûl-i Bedahşânî'den; hadîs, tefsîr ve bâzı usûl ilimlerinde icâzet, diploma aldı. On yedi yaşında iken tahsîlini tamamlayıp, bütün ilimlerden icâzet aldı. Tahsîli sırasında, Kâdîrî ve Çeştî büyüklerinin kalblerindeki feyz ve lezzeti babasından aldı.

Bu sırada; Risâlet-üt-Tehlîliyye, Redd-i Revâfid, İsbât-ün-Nübüvve adlı eserlerini yazdı. Edebiyâta çok meraklı olup, fesâhatı ve belâgatı, sür'at-i intikâli, zekâsının şiddeti herkesi hayrette bırakıyordu.

Bu kadar ilmi ve herkesin üstünde olgunluğu, tevâzûsu ile birlikte kalbi, Ahrâriyye, Nakşbendiyye büyüklerinin aşkı ile yanıyor, bu yolda yazılmış kitapları okuyordu. Babasının vefâtından bir sene sonra, hacca gitmek üzere Serhend'den yola çıktı. Bu yolculuğunda Delhi'ye varınca, orada tanıdıklarından ve Muhammed Bâkî-billah'ın talebelerinden olan Mevlânâ Hasan Keşmîrî ile görüştü. Mevlânâ Hasan Keşmîrî, onu hocasının huzûruna götürüp, tanıştırmak istedi ve; "Bugün Ahrâriyye yolunda bu ülkede başka böyle büyük bir zât yoktur. Tâliblerin onun bir nazarıyla bakışıyla kavuştukları mânevî derecelere günlerce çekilen çileler ve çeşitli riyâzetlerle nefsin istediklerini yapmamakla kavuşmak mümkün değildir." dedi.

İmâm-ı Rabbânî , daha önce babası Abdülehad'dan da Ahrâriyye yolunun ve bu yolda bulunanların üstünlüklerini ve kıymetini duymuştu. Bu yolun büyüklerinin kitaplarını okuyup onların güzel hâllerini bildiği için; "Bu Hicâz yolunda, böyle büyük bir âlimden, bu büyükler yolunun zikir ve usullerini almaktan daha iyi ne olur?" diyerek Muhammed Bâkî-billah'ın huzûruna gitti. Huzûruna girince kalbi şimdiye kadar hiç duymadığı, bilmediği şeylerle doldu. Hacdân sonra uğrayıp istifâde etmeği niyet etti ise de, kalbindeki sevgi ve arzu, kendisini bırakmadı. Ertesi gün huzûruna gelip, Ahrâriyye feyzine kavuşmak şevkini arzusunu bildirdi ve hizmetinde kaldı. Böylece Kâbe'ye gitmekten vazgeçip, Kâbe sâhibini istedi. Üstâdının da lütuf ve himmeti ile iki ay içinde kimsede görülmeyen hâllere kavuştu.

İmâm-ı Rabbânî , Muhammed Bâkî-billah'ı tanıdıktan sonra, mürşidinin sözlerine ve hâllerine bağlandı. Birkaç ay sonra, hocası Muhammed Bâkî-billah ona icâzet verdi. Böylece tasavvuf ilminde ve hâllerinde de yüksek dereceye kavuştuktan sonra, memleketi olan Serhend'e dönmesi emrolundu. Hocası, talebesinden çoğunun yetiştirilmesini de ona bırakıp, onları da arkasından Serhend'e gönderdi.Şeyhi onun için şöyle buyurdu: "Kalblere devâ, rûhlara şifâ olan bu tohumu, Semerkand ve Buhârâ'dan getirip Hindistan'ın bereketli toprağına ekdim. Tâliblerin yetişip kemâle

gelmesi için uğraştım. O (İmâm-1 Rabbânî), her dereceyi aşır, üstünlüklerin sonuna varınca, kendimi aradan çekip, talebeyi ona bıraktım."

İmâm-1 Rabbânî , memleketine gelince ilim ve edep öğretmeye isteklileri yetiştirmeğe ve yükseltmeğe başladı. Şöhreti her yere yayılıp, her taraftan âşıkları, onun ilminden ve feyzinden faydalanmaya geliyordu. Talebelerine Beydâvî Tefsîrî, Sâhîh-i Buhârî, Mişkât-i Mesâbîh, Avârif-ül-Ma'ârif, Üsûl-i Pezdevî, Hidâye ve Şerh-i Mevâkîf gibi bâzı din kitaplarını ders olarak mükemmel bir şekilde okuturdu. Ömrünün son zamanlarında dahî talebelerine ilim tahsîlini sıkı sıkı emreder, buna çok önem verirdi. Herkesin kalbini ilim ve nûr ile dolduruyor, Muhammed aleyhisselâmın dînini canlandırıyor ve kuvvetlendiriyordu. Zamanının pâdişâhlarını, vâli, kumandan, âlim ve hâkimlerini, çok tesirli mektupları ile, dîne, sünnet-i seniyyeye teşvik ediyordu. Allah ona öyle mânevi ilimler ihsân etmişti ki mürşidi Bâkî-billah da huzûruna gelir, hürmetle otururdu. Hattâ bir gün geldiği zaman, İmâm-1 Rabbânî'yi kalbi ile meşgûl görüp, odaya girmedi, hizmetçiye de haber verip; "Rahatsız etme!" dedi ve sessizce kapıda bekledi. Bir müddet sonra İmâm-1 Rabbânî kalkıp; "Kapıda kim var?" deyince üstâdı; "Fakîr Muhammed Bâki." dedi. Bu ismi duyunca kapıya koşup, edep ve tevâzu ile karşıladı.

İmâm-ı Rabbânî bir müddet Serhend'de talebe yetiştirmekle meşgûl olup, insanlara doğru yolu anlattıktan sonra, hocası Muhammed Bâkî-billah'ı ziyâret için Delhi'ye gitti. Bir müddet hizmetinde kaldı ve hocası ile çok hoş sohbetleri oldu. Bütün bu lütufları ile çok yüksek hâllere, fazîletlere kavuşmasına rağmen, mürşidi Muhammed Bâkî-billah'a yapılması mümkün olmayan bir edeble davranıyordu. Muhammed Hâşim-i Keşmî şöyle anlatmıştır: "Hâce Hüsâmeddîn Ahmed'den işittim. Hocam İmâm-ı Rabbânî'yi medhedip övdükten sonra; "Mertebesi yüksek, fazîleti çok olmakla berâber, edebe riâyette, hocamız Muhammed Bâkî-billah'ın talebelerinden hiçbiri, İmâm-ı Rabbânî gibi değildi." buyurdu.

İmâm-ı Rabbânî şöyle buyurmuştur. "Biz dört kişi, hocamız Muhammed Bâkî-billah'a hizmette diğerlerinden ilerdeydik. Hepimizin ayrı bir bağlılığı, ayrı bir düşüncesi vardı. Bu fakîr yakînen biliyorum ki, böyle bir sohbet ve cem'iyet, terbiye ve irşâd kaynağı, Rasûlullah efendimizin zamânından sonra dünyâda çok az görülmüştür. Gerçi insanların en hayırlısı olan Resûlullah efendimiz zamânında bulunamadık, sohbetine kavuşamadık ama, Muhammed Bâkî-billah'ın saâdetli sohbetinden de mahrûm kalmadık. Bunun için bu büyük nîmetin şükrünü yerine getirmek lâzımdır. Onun huzûrunda herkes kendi bağlılığına, muhabbetine göre bir şeylere kavuştu."

İmâm-ı Rabbânî , mürşidi Muhammed Bâkî-billah'ın ikinci defâ huzûruna gidip bir müddet kaldıktan sonra, tekrar memleketine döndü. Bir müddet daha tâliblere, isteklilere feyz vermekle meşgûl oldu. Bundan sonra üçüncü defâ hocasını ziyârete gitti. Bu ziyâretinden sonra Delhi'den Serhend'e dönüp birkaç gün kaldı ve Lâhor'a gitti. Lâhor şehrinde herkes, İmâm-ı Rabbânî nin teşrîfini büyük bir ganîmet bildi. Talebelerinin en meşhûrlarından olan; Mevlânâ MuhammedTâhir, Hâce Muhammed, Mevlânâ Esgar Ahmed ve Mevlânâ Ravh Hüseyin gibi zâtlar bu sırada müridi olup, sohbetinde pişip yüksek derecelere kavuştular. İmâm-ı Rabbânî Lâhor'da bulunduğu sırada, oranın âlimleri kendisine çok hürmet ve edep gösterdiler.

İmâm-ı Rabbânî nin Lâhor'daki sohbetleri devâm ederken, hocası Muhammed Bâkî-billah'ın vefât haberi geldi. Kalblerdeki huzûr ve ferahlığın yerini, elem ve keder aldı. Bu haber üzerine, hemen Delhi'ye gidip mübârek mezarlarını ziyâret etti. Oğullarına ve talebelerinin büyüklerine tâziyede bulundu. Muhammed Bâkî-billah nin talebeleri, üzüntülerini ve kalblerindeki elemi, onun terbiyelerinin ve sohbetlerinin bereketleriyle gidermek için, huzûrlarına gelip, Muhammed Bâkî-billah'a gösterdikleri gibi, İmâm-ı Rabbânî'ye de; muhabbet, hürmet ve teslimiyet gösterdiler ve onu kabûl edip bağlandılar.

İmâm-1 Rabbânî , mürşidi Muhammed Bâkî-billah'ın her sene, vefât ettiği ay olan Cemâzil-âhir ayında Serhend'den Delhi'ye kabrini ziyârete gider ve geri dönerdi. İki üç defâ da Akra'yı teşrif etti. Bundan başka Serhend'den ayrılp başka bir yere gitmedi. Ancak, hayâtının sonuna doğru, zamânın sultânının ısrârı üzerine, iki-üç sene kadar bâzı beldelede askerlerin arasında bulundu.

İmâm-1 Rabbânî , Serhend'e döndükten sonra, Kâdirî tarîkatının büyüklerinden olan Şâh Kemâl Kâdirî'nin rûhâniyetinden de icâzet almakla şereflendi. Bu icâzeti şöyle olmuştur: Bir sabah İmâm-1 Rabbânî talebeleri ile murâkabe hâlinde iken, Şâh Kemâl'in torunu ve onun bütün kemâlâtının vekîli olan Şâh İskender, Kehtel'den gelip, Şâh Kemâl'in bereketli hırkasını İmâm-1 Rabbânî nin mübârek omuzuna koydu. İmâm-1 Rabbânî gözlerini açınca, Şâh İskender'i gördü. Tam bir tevâzu ile boyunlarına sarıldı. Şâh şöyle dedi: "Birkaç zamandır, hâl ve rüyâmda dedem Şâh Kemâl'i görüyorum. Bana, hırkasını size vermemi emrediyordu. Fakat, onların bu bereketli hırkasını evden çıkarıp, bir başkasına vermek bana çok ağır geliyordu. Ama tekrar tekrar emredince, emirlerine uymak lâzım oldu." İmâm-1 Rabbânî, o hırkayı giyip odasına gitti. Bir müddet sonra odasından çıkınca, en yakın sırdaşlarına, mahremlerine şöyle söyledi: "Hazret-i Şâh Kemâl'in hırkasını giydikten sonra, şaşılacak çok garip hâl zâhir oldu. Şöyle ki, hırkayı giydiğim zaman, insanların ve cinlerin

seyyidi Abdülkâdir-i Geylânî'yi, hazret-i Şâh Kemâl'e kadar devâm eden bütün halîfeleriyle yanımda gördüm. Hazret-i Gavs-i A'zâm Abdülkâdir-i Geylânî kalbimi kendi tasarruflarına aldı ve husûsî nisbetlerinin ve yollarının nûrları ve esrârı beni kapladı. Bir müddet bu hâlde kaldım. O hâllerin beni kapladığı zamanda kalbime; "BeniAhrâriyye büyükleri terbiye ettiler ve işimin esâsı bu büyüklerin yolunda olmaktır, şimdi başka oluyor." diye geldi. Böyle düşünürken, Ahrâriyye yolunun büyüklerinin, HâceAbdülhâlîk Gücdüvanî'den mürşidim HâceBâkî-billah'a kadar bütün halîfelerinin geldiğini gördüm. Benim işim ve icrâatım hakkında konuşmaya başladılar. Ahrâriyye büyükleri; "Bunu biz terbiye ettik. Bizim terbiyemizle zevke, hâle ve kemâle erişti. Siz ona ne hakla karışabilirsiniz?" dediler. Kâdirî büyükleri (Rahimehümullah) da; "Daha çocukluğunda bizim ona teveccühümüz vardır. Bizim nîmet soframızdan tad almıştır. Şimdi de bizim hırkamızı giymektedir." dediler.

Onlar böyle konuşurken Kübreviyye, Çeştiyye yollarından da birer cemâat geldi. Böylece anlaşmaya vardılar, bundan sonra bu iki şerefli nisbetten de kalbimde pay, tam bir şevk buldum." İmâm-ıRabbânî tasavvufda, bu yolların hepsinde mürid yetiştirip feyz verdi.

İmâm-ı Rabbânî , benzeri az yetişen, müstesnâ bir İslâm âlimi ve büyük bir mürşid-i kâmilidir. İmâm-ı

Rabbânî'nin vâsıtasıyla Allah hakkı bâtıldan ayırıp, çok kalblerden bâtılı kaldırdı. İmâm-ı Rabbânî'nin mektup ve kitapları, insanları gafletten uyandırdı. Dünyâyâ ışık saldı. Allah'ın onu, Rasûlullah efendimizden bin sene sonra, İslâmı tecdid için görevlendirdiği kabul edilir.

İmâm-ı Rabbânî'nin dîne yıllarca yaptığı bu büyük hizmetleri, Ehl-i sünnet îtikâdının ve doğru din bilgilerinin yayıldığına, bid'atlerin kalktığını gören bâzı sapık kimselerin cefâ oklarına, eziyet ve iftirâlarına hedef oldu. Nice âlimlerin, fâdılların, kâmillerin kendi yollarından ayrılıp, rehberlerini bırakıp, O'nun etrâfına ve hizmetine koşuşmaları ise, hasedlerini daha da artırdı.

İmâm-ı Rabbânî'yi gözden düşürmek için hîlelere baş vurdular. Meselâ, Cüneyd-i Bağdâdî, Bâyezîd-i Bistâmî gibi büyük meşâyihî aşağı görüyor diyerek, câhil tabakayı aldattılar. Meşâyihî bildirdiği vahdet-i vücûdu inkâr ediyor, diyerek, insanları ondan soğutmaya çalıştılar. Onu sevenlere de; "Meşâyih-i izâmî inkâr ediyor, Allah'ın mârifetine vâsıtasız olarak kavuştum diyor." dediler. Çeşit çeşit iftirâlarda bulundular.

O zamânın sultânı Selim Cihangir Hânın devlet adamları, hattâ büyük vezîri, baş müftîsi ve etrâfındakiler Ehl-i sünnet düşmanı idiler. Hâlbuki İmâm-ı Rabbânî nin birçok mektupları ve bilhassa ayrıca yazdığı Redd-i Revâfid Risâlesi, Ashâb-ı

kirâm düşmanlarını red etmekte, böylelerinin câhil, ahmak ve alçak olduklarını anlatmaktaydı. İmâm-1 Rabbânî bu risâlesini Buhârâ'da bulunan en büyük Özbek hânı Abdullah Hana yollamıştı. "Bunu İran'da, Şâh Abbâs-1 Safevî'ye gösterin! Kabûl ederse ne iyi, etmezse onunla harb câiz olur." demişti. Kabûl etmedi. Harb oldu. Abdullah Han, Herât'ı ve Horasan'daki şehirleri aldı.

Bundan sonra, Hindistan'daki bozuk fırkalar, Ashâb-1 kirâm düşmanları elele verdiler. Sultâna gidip İmâm-1 Rabbânî hakkında çeşitli iftirâlarda bulunarak şikâyet ettiler. Sultan, oğlu Şâh Cihân'ı gönderip, İmâm-1 Rabbânî'yi, evlâdlarını ve yetiştirdiği müridlerini çağırıp, hepsini öldürmeğe karar verdi. Bunun üzerine Şâh Cihân, bir müftî ile yanına gitti. Sultâna secdenin câiz olduğunu gösteren bir fetvâyı da yanında götürdü. "Babama secde edersen seni kurtarabilirim." deyince, İmâm-1 Rabbânî bu fetvânın zarûret zamânında izin olduğunu, azîmet ve din bütünlüğünün secde etmemek olduğunu, ecel gelince, ölümden hiçbir şeyin kurtaramayacağını söyledi ve secde etmeği kabûl etmedi. Çocuklarını ve müridlerini bırakıp sultâna yalnız gitti. Kendisine yapılan iftirâlara karşı sultâna güzel ve doyurucu cevaplar verdi. Sultan hakîkatleri anlayabilecek birisi olmadığı hâlde, neşelendi ve serbest bırakıp özür diledi. Hattâ, sultâna kendisine yapılan iftirâların asılsız olduğunu açık delîllerle anlatırken, orada bulunan Hindûların bir kumandanı, İmâm-1 Rabbânî'nin

sözlerini duyarak orada müslüman oldu.

Sultânın iknâ olduğunu gören iftirâcî sapıklar;
"Bunun adamları çoktur. Sözleri bütün memlekette yürürlüktedir. Bunu serbest bırakırsak bir karışıklık çıkabilir." diyerek, uzun konuşmalardan sonra sultânı aldattılar. Sultan, İmâm-ı Rabbânî nin, memleketin en sağlam ve korkunç kalesi olan Guwalyar Kalesi'ne hapsedilmesini emretti ve hapsedildi. Bu hâdiseye çok üzülen talebeleri sultânâ isyân etmek istediler. Bunu yapabilecek güçte idiler. Fakat İmâm-ı Rabbânî onları bundan men etti. Sultâna hayır duâ etmelerini emredip; "Sultânı incitmek bütün insanlara zarar verir." buyurdu. Kendisi de sultâna hep hayır duâ ediyordu. Sultânın vezîri, koyu bir muhâlif olduğundan, zindanda, İmâm-ı Rabbânî nin başına kardeşini tâyin etmiş ve çok şiddetli davranmasını emretmişti. Bu görevli ise ondan çeşitli kerâmetler, üzülmek yerine heybet, sabır ve hattâ neşe görerek tövbe etti. Bozuk îtikâdını terkedip Ehl-i sünneti seçti ve hâlis talebelerinden oldu. Kalede hapis bulunan binlerce kâfir, onun bereketi ve sohbetleri ile müslüman olmakla şereflendi. Birçok günahkâr tövbe etti. İmâm-ı Rabbânî hapiste üç sene kaldıktan sonra, sultan yaptığına pişmân oldu. Hapisten çıkarıp ikrâm ve ihsân eyledi. Bir müddet, asker arasında kalmasını istedi. Sonra serbest bırakıp, hürmetle vatanına gönderdi. İmâm-ı Rabbânî hapisteki bu sıkıntılardan ve uğradığı dertlerden sonra, evvelce buldukları hâllerin ve

makâmın binlerce üstünde derecelere yükselmiş olarak memleketine döndü. İmâm-ı Rabbânî önceleri; "Yetiştığım derecelerin üstünde, daha çok makâm vardır. Onlara yükselmek celâl sıfatı ile, sert terbiye edilmekle olabilir. Şimdiye kadar cemal sıfatı ile okşanarak terbiye edildim." demişti. Talebesinden bir kısmına; "Elli ile altmış arasında üzerime dertler, belâlar yağacak." buyurmuştu. Buyurduğu gibi oldu.

İmâm-ı Rabbânî ni hapsediren Selim Cihangîr Hanın oğlu Şâh Cihân, pâdişâh olmak için babasına karşı geldi. Askeri çok ve babası tarafındaki kumandanların çoğu kalbden kendisine bağlı olduğu hâlde zafer kazanamadı. O zamânın velîlerinden birine hâlini anlatıp duâ istedi. O velî dedi ki: "Senin zafer kazanman için vaktin dört velisinin sana duâ etmesi lâzımdır. Bunlardan üçü seninle berâber ise de, en büyükleri olan dördüncüsü bu işe râzı değildir. O da İmâm-ı Rabbânî Müceddîd-i elf-i sâni dir. Şâh Cihân, İmâm'ın huzûruna gelip duâ etmesi için yalvardı. Fakat, İmâm-ı Rabbânî onun babasına karşı gelmesine mâni olup nasîhat etti. "Babana git, elini öp, gönlünü al, yakında vefât edecek, saltanat sana kalacaktır." diye müjde verdi. Şâh Cihân emirlerini dinleyip arzûsundan vazgeçti. Bir zaman sonra 1627 (H.1037) de babası vefât edince saltanata kavuştu.

Müslümanların zayıf düştüğü, küfrün, sapıklığın,

zulmetin, ve sapık kimselerin her tarafı kapladığı bir zamanda, binlerce kâfir, çok sayıda fâsık ve fâcir onun güzel hâllerini görüp, sohbetini işitip tövbe ederek sâlih müslüman oldu. Uzaktan yakından pek çok kimse, rüyâda ve uyanık iken onu görerek yanına koşmuşlardır. Âlim, sâlih, genç, ihtiyâr binlerce kimse onu görüp, sohbetinde bulununca, feyz alarak kalbleri zikreder olmuştur. Huzûrundaki pek çok talebeyi hâllere, yüksek derecelere kavuşturmuştur. Her an kerâmetleri görülür; feyz ve bereket yayardı.

Zamânının âlimleri, İmâm-ı Rabbânî ne "Sıla" ismi ile hitâb ettiler. Sıla, birleştirici demektir. Çünkü, o, tasavvufun İslâmiyetten ayrı bir şey olmadığını İslâmiyete uygun bir şey olduğunu isbat ederek, ahkâm-ı İslâmiye ile tasavvufu vasl etmiş, birleştirmiştir. Bir hadîs-i şerîfte; "Ümmetimden Sıla isminde biri gelir. Onun şefâati ile çok kimseler Cennet'e girer." buyrularak onun geleceği haber verilmiştir. Bu hadîs-i şerîf, İmâm-ı Süyûtî'nin Cem'ül-Cevâmi kitabında vardır. İmâm-ı Rabbânî bir mektubunda; "Beni iki deryâ arasında "Sıla" yapan Allah'a hamd olsun." diye duâ etmiştir. Müridleri ve sevenleri arasında "Sıla" ismiyle meşhûr olmuştur. Hadîs-i şerîfte müjdelenen "Sıla" ismini ondan evvel hiç kimse almamıştır.

İmâm-ı Rabbânî , Müceddîd-i elf-i sâni'dir. Yâni hicrî ikinci binin müceddididir. Hadîs-i şerîfde, bu

ümmete ise, her yüz yıl başında İslâm dînini kuvvetlendiren bir âlim geleceği haber verilmektedir. Rasûlullah efendimizden sonra Rasûlullah gelmeyeceğine göre, kendisinden bin sene sonra, İslâm dînini her bakımdan ihyâ edecek, dîne sokulan bid'atleri temizleyip, asr-ı saâdetteki temiz hâline getirecek, zâhirî ve bâtınî ilimlerde tam vâris, âlim ve ârif bir zâtın olması lâzımdı. Hadîs-i şerîfler bunu bildirmektedir. Bu mühim hizmeti İmâm-ı Rabbânî yapmıştır. Bütün İslâm âlimleri, bu zâtın İmâm-ı Rabbânî olduğunda ittifâk etmişlerdir.

Bid'atleri temizleyip İslâm dînini ihyâ etti. Onun zamânında Hindistan'da bozuk inanışlar yayılmaya başlayıp, büyük fitneler çıkmıştı. Ayrıca tasavvufta vahdet-i vücûdu anlatan sözler, müslümanlar arasında çeşit çeşit şekillere sokuldu. Birçok câhil, büyüklerin sözlerinin mânâlarını anlamayarak zamanla dinden çıktı. Böylece tasavvuf bilgileri ile İslâmiyetin hükümleri arasında ayrılık ve çatışma varmış gibi, ikisi birbirinden ayrıymış gibi gösterilerek, müslümanlar çeşitli isimler altında birbirlerinden ayrılmaya ve birbirlerine düşman edilmeye çalışıldı. İmâm-ı Rabbânî başta vahdet-i vücûd bilgileri olmak üzere, yanlış anlaşılan daha birçok meseleyi gâyet açık bir şekilde îzâh ederek, insanların zihinlerini ve kalblerini, yanlış ve bozuk inanışlardan, bid'atlerden temizledi. Hakkı batıldan ayırıp, Rasûlullah'ın hak ve doğru yol olduğunu haber verdiği Ehl-i sünnet îtikâdını her yere yaydı.

Kendisine ilk defâ (Müceddîd-i elf-i sâni) ismini veren, zamânının en büyük âlimlerinden Abdülhakîm-i Siyalkûtî'dir.

Hâce Muhammed Bâkî-billah'ın talebesinin en büyüklerinden ve en yüksek âlimlerden olan Seyyid Mîr Muhammed Numân diyor ki: "İmâm-ı Rabbânî'ye tâbi olmağı hocam bana söyleyince, buna lüzum olmadığını anlatmak için; "Kalbimin aynası ancak sizin parlak kalbinizin nûruna karşı duruyor." dedim. Hocam sert bir sesle; "Sen, Ahmed'i ne sanıyorsun? Onun, güneş olan nûru, bizler gibi binlerce yıldızı örtmektedir." buyurdu.

Belh şehrinde bulunan Mîr Muhammed Mü'min Kübrevî, talebesinden birini, İmâm-ı Rabbânî'nin huzûruna gönderdi. İmâm-ı Rabbânî'nin huzûruna varınca; üstâdından, Seyyid Mîrekşâh' dan, Hasan-ı Kubâdânî ve Kâdî'l-kudât Tulek'den selâm getirdi ve; "Üstâdım Mîr Muhammed Mü'min buyurdu ki: "İhtiyârlığı mâni olmasaydı ve yerim yakın olsaydı, gidip dersinden istifâde eder, ölünceye kadar hizmetçilik ederdim. Kimseye nasîb olmıyan nûrları ile kalbimi aydınlatmağa çalışırdım. Bedenim uzakta, gönlüm ise, onunla oradadır. Bu fakîri, huzûrunda bulunan temiz talebesi gibi kabûl buyurmasını ve mukaddes nûrlarından rûhuma ışık salmasını yalvarırım ve benim için de mübârek elini öp!" dedi." deyip, bir daha İmâm-ı Rabbânî'nin elini öptü. Vedâ edip ayrılırken de; "Belh şehrindeki azîzler, kendilerine, yüksek

hakikatleri bildiren mektuplarınızdan göndermenizi istirhâm ettiler." dedi. Bunun üzerine İmâm-ı Rabbânî bir mektup yazıp verdi.

İmâm-ı Rabbânî nin fıkıh meselelerinde ilmi her meseleye ânında cevap verebilecek derecedeydi. Usûl-i fıkıhta da tam bir mahâret sâhibiydi. Fakat ihtiyâtının çokluğundan, çoğu zaman fıkıh kitaplarına başvururdu. Seferde ve hazarda bâzı fıkıh kitaplarını yanında bulundururdu. Bâzı fıkıh âlimlerinin câiz dediği, bâzılarının mekrûh dediği bir işte, o kerâhet tarafını tercih eder ve o işi yapmazdı. "Bir meselenin yapılmasında ve yapılmamasında, helâl ve haram olmasında ihtilâf olursa, yapılmaması ve haram tarafını tercih etmeği mümkün olduğu kadar elden kaçırmamalıdır." buyururdu.

Bir müridi İsfehan'dan gelirken yolculukta atından heybesini düşürmüştü. Farkına varınca, heybeyi aramak için kâfileden ayrıldı. Şuraya da, buraya da bakayım diyerek ararken aradan çok zaman geçti. Kâfile gözden kayboldu. Yolu kaybedip şaşkın, perişân bir hâlde, çâresizlik içinde ağlayarak etrafta koşuyordu."Buralarda ölüp gideceğim, yolumu şaşırdım." diye düşünüyordu. Sonra bir suyun başına oturup abdest aldı. Tam bir yalvarışla duâ edip, İmâm-ı Rabbânî'nin imdâdına yetişmesini istedi. O anda İmâm-ı Rabbânî bir at üzerinde karşısına çıkıverdi. Yanına yaklaşıp "Elini ver!" buyurarak elinden tutup onu atın terkisine bindirdi.

Sonra atı süratle sürüp, aradığı kâfileyi görünce attan indirip; "Hadi git!" buyurdu. İmâm-ı Rabbânî gözden kayboluverdi.

Serhend kâdılarında birinin oğlu, İmâm-ı Rabbânî nin sohbetinde bulunanlardan ve sevenlerindendi. Bu genç bir defâsında çok ağır bir hastalığa yakalandı. Tabibler hastalığına devâ bulamadılar. Bunun üzerine İmâm-ı Rabbânî'ye bir mektup yazıp, yalvararak, içinde bulunduğu şiddetli hastalıktan kurtulması için duâ istedi. İmâm-ı Rabbânî mektubuna cevap yazıp; "Biz seni himâyemize aldık, bu hastalıktan kurtulacaksın. Hatırını hoş tut." buyurdu. O genç İmâm-ı Rabbânî nin teveccühü ve duâsı bereketiyle, hastalıktan kurtulup sıhhate kavuştu.

İmâm-ı Rabbânî nin eski talebelerinden biri şöyle anlatmıştır: "Küçüklüğümde Kur'ân-ı kerîmi ezberleyip hâfız olmuştum. Sonra Serhend'den İlâhâbâd'a gittim. Zamanla işe dalıp ezberimi unuttum. Bende hâfızlık kalmadı ve bu hal üzere aradan birkaç yıl geçti. Sonra memleketim Serhend'e döndüm. Bu sırada Ramazân-ı şerîf ayı idi. Serhend'e geldiğimde İmâm-ı Rabbânî'yle görüşünce bana; "Hâfız! Terâvih namazını, hatim ile kıldır!" buyurdu. Kur'ân-ı kerîmin ezberimde kalmadığını, hâfızlığımı kaybettiğimi söyledim. Fakat; "Okuyacaksın!" buyurdu. Üç defâ hâlimi arzedip; "Bende hâfızlık kalmadı." dedimse de kabûl etmediler. Çâresiz emre uydum. Terâvih

namazını kıldırmak üzere imâm oldum. İmâm-1 Rabbânî'nin himmeti ile, hıfzımı unuttuğum hâlde ilk 21 cüzü ezberden okumak sûretiyle terâvihi kıldırdım. İmâm-1 Rabbânî kıyamda dinledi. İkinci gün terâvihde hatmi tamamladım..."

İmâm-1 Rabbânî nin yakın talebelerinden, Şehzâde Veliahd'ın hocası Mîrek Şeyh şöyle anlatmıştır: "Ben önceleri İmâm-1 Rabbânî ni sevenlerden değildim. Çünkü, "Kendini hazret-i Ebû Bekr'den üstün görüyor." diye bir iftirâ yayılmıştı. Bu sıralarda Hindistan'a gitmiştim. Serhend şehrine varınca eski dostlarımdan önceden çok kötü bir insan olan biriyle karşılaştım. Fakat bu defâ onu çok iyi ve üstün bir hâlde, takvâ sâhibi gördüm. Yüzünde bir nûr vardı. "Sen böyle değildin bu hâl nedir?" dedim. Cevap olarak; "Ben İmâm-1 Rabbânî nin hizmetine ve sohbetine girdim, devamlı huzûrundayım. Onun sohbetinin bereketi ile bu nîmete kavuştum." dedi. Bunun üzerine ben ona; "Senin bahsettiğin zât kendinin hazret-i Ebû Bekr'den üstün olduğunu yazmış. Onun sohbetinin tesir ve faydası olur mu?" dedim. Arkadaşım ben böyle deyince; "Aslâ! Binlerce aslâ! Bilmeden, anlamadan inkâr etme! O yeryüzünün kutbudur. Eğer sen onu görüp sohbetine kavuşsaydın, hakkında söylenen bu iftirânın asılsız olduğunu anlardın." dedi. Fakat bendeki şüphenin çokluğu sebebiyle; "Görmek istemiyorum." dedim. Arkadaşım bana İmâm-1 Rabbânî nin huzûruna gidip onu görmem için çok ısrar etti. Mutlakâ

görmemi ve bu yanlış düşünceden kurtulmamı istiyordu. Bu ısrar üzerine İmâm-ı Rabbânî nin huzûruna gitmeye karar verip kendi kendime; "Eğer şu üç şeyden bahsedip beni iknâ ederse onu sevenlerden olurum." dedim. Kendi kendime cevâbını almak üzere hazırladığım üç suâlden birincisi, hakkında kendini hazret-i Ebû Bekr'den üstün görüyor diye söylenilen iftirâyâ cevap vermesi, hemen bu mevzûyu açıp bu hususta benim şüphelerimi giderip tam iknâ etmesi idi. İkincisi; benim babam ve dedelerimden bahsetmesi, üçüncüsü de Hâce Hâvend Mahmûd'dan anlatması idi. Bu karardan sonra arkadaşımınla berâber, İmâm-ı Rabbânî nin huzûruna gittik. Oturmamıza izin verdi. Oturduktan sonra yastığının altından bir mektup çıkarıp benim elime verdi. Sonra verdiği bu mektubu okuyup öyle bir îzâh yaptı ki, hakkında yapılan ve kendini hazret-i Ebû Bekr'den üstün görüyor diyenlerin iftirâlarına cevap verip açıkladı. Benim bu hususta artık hiç şüphem kalmadı. Bundan sonra zihnimde tuttuğum ikinci meseleye geçip; "Mevlânâ Mîrek! Senin baban şöyle şöyle bir zât, deden de şöyle şöyle bir zât ve senin ecdâdının şerefi şöyledir." diyerek medhetti. Ayrılmak üzere kalktığımızda vedâ ederken, üçüncü olarak tuttuğum Hâce Hâvend Mahmûd'dan bahsetmedi diye geçti. Tam bu sırada yüzünü bana dönüp; "Hâce Hâvend bizim Pîrzâdemizdir ve cezbe sâhibidir." buyurdu."

Cân Muhammed Celenderî anlatmıştır: "İmâm-ı

Rabbânî nin yanında talebe iken, bir gün akşama doğru İmâm-1 Rabbânî bana; "Sana bir iş söylesem yapar mısın?" buyurdu. "Canım fedâ olsun yapmaz olur muyum!" dedim. Bunun üzerine benim elime yazılı bir kâğıt verdi ve buyurdu ki: "Hafız Rahne'nin bahçesine git, orada bir grup derviş oturuyor. Onların yanına var. Aralarından güzel yüzlü bir dervişin onlardan geride bulunduğunu göreceksin. Bu dervişin yanına git, ona bizim duâ ettiğimizi söyle. Bu kâğıdı ona ver ve buraya gelmesini bildir." Emri üzerine derhâl söylediği yere gittim. Târif ettiği şekilde dervişlerden bir cemâat ve bu cemâatten biraz geride oturan güzel yüzlü bir derviş gördüm. O da beni gördü ve görür görmez bana; "Seni İmâm-1 Rabbânî mi gönderdi?" dedi. Evet deyip elimdeki kâğıdı verdim. İmâm-1 Rabbânî nin duâ ettiğini ve çağırdığını söyledim. Ben böyle deyince kalkıp, benimle yola koyuldu.

İmâm-1 Rabbânî nin huzûruna girdiğimizde bir köşede oturuyordu. Çağırıp geldiğim zât da başka yere oturdu. Bu sırada İmâm-1 Rabbânî kahve getirmemi söyledi. Hemen koşarak dergâhtaki kahve pişirilen yere gittim. Kahveyi alıp getirdim. Önce İmâm-1 Rabbânî'ye sundum. "Ona götür." buyurarak misâfire vermemi istedi. Ona götürmek üzere yüzümü o tarafa döndüm. Onu da İmâm-1 Rabbânî nin sûretinde gördüm. Bu sefer o, önce İmâm-1 Rabbânî'ye götürmemi söyledi. Dönüp baktım, İmâm-1 Rabbânî yerinde oturuyordu.

Huzûruna çağırıp geldiğim derviş, İmâm-1 Rabbânî'den beni sordu. O da; "Bu Celender'dendir. İsmi, Cân Muhammed'dir" dedi. Bunun üzerine o derviş; "Babası bizim tanıdıklarımızdandır. Bunu hangi tarîkatta yetiştiriyorsunuz?" deyince; "Kâdiriyye silsilesinden" buyurdu. Bunun üzerine o zât; "Allah'a hamd olsun. Onu Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî'ye kavuştururuz." dedi. Bu sırada İmâm-1 Rabbânî dışarı çıkmak üzere kalktı ve benden bir ibrik su istedi. Hemen hazırladım. Dışarı çıktığında bana kutup yıldızını göstererek; "Cân Muhammed! Kutup yıldızını biliyor musun? Bu mudur değil midir? Dikkatli bak!" buyurdu. Dikkatli baktım kutup yıldızından, üzerinde siyah hırka bulunan bir zât çıktı ve bir anda yanımıza geldi. İmâm-1 Rabbânî bana, "Huzûruna yaklaş! O, Abdülkâdir-i Geylânî'dir! Ona intisâb et, bağlan." dedi. Bu emre uyarak hemen huzûruna yaklaştım, benim kendisine intisâbımı kabûl etti. Sonra tekrar kayboldu. Bu sırada İmâm-1 Rabbânî , abdest aldıktan sonra mescide girdi. İmâm-1 Rabbânî nin beni göndererek çağırdığı derviş de yanımdaydı. Bana gülümseyerek ; "Abdülkâdir-i Geylânî'yi gördün mü?" dedi.

Bu hâdiseyi Cân Muhammed Celenderî'den naklen anlatan seyyid zât şöyle diyor: "Ben bunları Cân Muhammed Celenderî'den dinledikten sonra ona dedim ki: "Bu kadar kıymetli şeylere kavuştuktan sonra neden ticârete dalıp da dergâhtan uzak

kaldın?" O da bana; "Acâib bir hikâyedir. Ben, İmâm-1 Rabbânî'nin huzûrunda talebe iken akrabâlarım gelip, beni götürmek istediler. "Buna müsâade et, biz bunu çarşıya çavuş yapacağız" diye ısrar ettiler. İmâm-1 Rabbânî bana; "Git çavuş ol" buyurdu. Ben ayrılıp gidemedim. Yakınlarım tekrar gelip, ısrarla beni istediler. "Git" buyurdu. Ben yine gidemedim. Akrabâlarım kalabalık bir hâlde tekrar gelerek, beni götürmek için ısrar ettiler. İmâm-1 Rabbânî bu hâlden rahatsız oldu. Bir gün bir şey yiyordu. Kendi yediği şeyin bir parçasını koparıp bana verdi. Onu ağzıma alır almaz hâlim değişti. Dünyâ işlerini düşünür hâle dönmüştüm. Bu sefer çâresiz beni götürmek için gelip ısrar eden akrabâlarımla gittim. Ticârete başlayıp, çavuş oldum. Bundan sonra ticâretle uğraştım. Fakat müşidim İmâm-1 Rabbânî'yi hiç unutamadım. Ona bağlılığımı kesmedim. " dedi."

İmâm-1 Rabbânî nin talebelerinden Mevlânâ Muhammed Emîn, bir gün, hocasına şöyle arzetti: "Nevâbşîr Hâce, asîl ve şerefli bir âileye mensubtur. Babası ve dedeleri evliyâdandı. Fakat Nevâbşîr Hâce çok içki içiyor ve haram işlerle meşgûl oluyor. Islâhı için bir teveccüh buyurunuz. Bu bir komutandır. Eğer tövbe etmek nasîb olursa onun sebebiyle askerlerden pekçok kimse de kurtulur, sâlih kimselerden olurlar." Bunu arzedince İmâm-1 Rabbânî sükût etti. Yine bir defâ aynı şey arzedilince İmâm-1 Rabbânî buyurdu ki: "Ey Mevlânâ Muhammed! Nevâbşîr Hâce'nin

hâline teveccüh ettim. Onu haramlar ve günahlar içinde gördüm. Onu bu kötü hâlden kurtarmak için çok teveccüh ettim, uğraşım. Elim ona ulaşmadı. Fakat sonunda onu kendimize çekeceğiz." buyurdu. Aradan uzun zaman geçti. Hakkında böyle buyurduğu o kimse, haramları terkedip tövbe etti.

Birgün İmâm-ı Rabbânî hastalanmıştı. Hastalığı sırasında yemek için on bir tâne üzüm istedi. Hizmetçi üzümleri getirince, İmâm-ı Rabbânî murâkabeye daldı. Bir müddet sonra başını kaldırıp; "Çok garib bir hâl gördüm. Bu üzümleri önüme koydukları zaman, hepsinin, Allah'a münâcaat ettiklerini, yalvardıklarını işittim. Allah üzümlerin münâcaatını kabûl etti ve hastalıktan kurtulmağı bunları yemeğe bağı kıldı." buyurdu. Bu üzümlerden birkaç tâne yeyince hastalıktan eser kalmadı. "

Muhammed Hâşim-i Keşmî şöyle anlatmıştır: "Seyyidlerden bir genç, medresede talebe idi. Onunla arkadaşlık ederdik. Bir gün ağlayarak yanıma geldi ve başından geçen bir hâdiseyi anlattı. İmâm-ı Rabbânî nin büyük bir kerâmetini görmüştü. Dedi ki: "Hazret-i Ali'ye karşı savaşanları, hele hazret-i Muâviye'yi sevmezdim. Bir gece senin üstâdın İmâm-ı Rabbânî'nin Mektûbât'ını okuyordum. Okuduğum yerde; "İmâm-ı Enes bin Mâlik buyurdu ki: "Hazret-i Muâviye'yi, sevmemek onu kötülemek, hazret-i Ebû Bekr'i ve hazret-i Ömer'i sevmemek bunları

kötülemek gibidir. Ona söğene, bunlara söğene verilen cezâyı vermek lâzımdır." yazılı idi. Bunu okuyunca, canım sıkıldı ve yerinde olmayan bir yazıyı buraya yazmış dedim. Mektûbât'ı yere attım. Yatağıma uzandım. Uyudum. Rüyâmda, senin mürşidin öfkeli ve kızgın bir hâlde yanıma geldi. İki mübârek elleri ile kulaklarımı çekti ve; "Ey câhil çocuk! Sen bizim yazdığımızı beğenmiyorsun ve kitabımızı fırlatıp, yere atıyorsun. Benim yazımı okuyunca şaşaladın ve inanmadın. Ama gel, seni bir zâta götürüyüm de gör! Resûlullah efendimizin eshâbını sevmediğin için, aldandığını ondan işit." buyurdu. Beni çekerek, bir bahçeye götürdü ve kapısında bırakıp kendisi yalnızca ilerledi. Uzak'ta görünen büyük bir odaya doğru yürüdü. Orada nûr yüzlü, bir zât oturuyordu. Çekinerek ve saygı ile o zâta selâm verdi. Önünde diz çöküp oturdu. Ona bir şeyler söylüyor, beni gösteriyordu." Uzaktan bana bakışlarından benden bahsettiği anlaşılıyordu. Biraz sonra senin o yüksek üstâdın İmâm-ı Rabbânî, kalktı. Beni çağırdı. "Bu oturan zât, hazret-i Ali'dir. İyi dinle! Bak ne buyuruyor." dedi. Yanlarına gidip, selâm verdim. "Sakın, sakın! Resûlullah efendimizin ashâbına karşı, kalbinde bir dargınlık bulundurma! O büyüklerden hiçbirini, aslâ kötüleme. Aramızda muhârebe şeklinde görünen işlerimizin, hangi niyetlerle yapıldığını, biz ve o kardeşlerimiz biliriz!" dedi. Senin hocanın adını söyleyerek; "Bu zâtın yazılarına da sakın karşı gelme!" buyurdu. Bu nasîhatı dinledikten sonra, kalbimi yokladım. Bu hususdaki

tereddüdün ve soğukluğun, kalbimden çıkmadığını gördüm. Bu hâlimi hemen anladı. Öfkeleni. Senin hocana bakarak; "Bunun gönlü daha temizlenmedi. Suratına bir tokat indir!" dedi. Şeyh , yüzüme kuvvetli bir tokat indirdi. Tokadı yiyince, kendi kendime; "Bunu sevdiğim için onlara düşmanlık etmişim. Hâlbuki kendisi onlara düşmanlığımdan bu kadar çok incinmektedir. Bu hâlden vazgeçmeliyim!" dedim. Kalbimi yokladım. Düşmanlık, kırgınlık kalmamış, tertemiz buldum. O anda uyandım. O rüyânın, o sözlerin tadı, beni başka hâle soktu. Kalbimde Allah'tan başka hiçbir şeyin sevgisi kalmadı."

Muhammed Hâşim-i Keşmî şöyle anlatmıştır: "İmâm-ı Rabbânî nin makbûl talebelerinden olan, yüksek yaradılışlı bir azîzden işittim, şöyle buyurdu: "Mühim bir iş için Lâhor şehrinden, Burhânpûr'a gitmişim. Serhend'e gelip, hazret-i İmâm'ın ellerini öpmekle şereflendiğim zaman hastalandım. Gideyim mi, kalayım mı diye tereddüd ediyorum. İmâm-ı Rabbânî ; "Çok mühim bir işin var, muhakkak gitmelisin, inşaallah hayırlısı olur." buyurdu. Emirlerine uyarak yola çıktım. İki üç konak gidince hastalığım arttı. Bir gece böyle devâm etti. Bu hastalığın şiddetli zamânında kendi kendime; "Onlar bana; "Gidin bunda hayır vardır" buyurdu dedim."Hâlbuki hastalığım çok arttı. Bu düşünceden sonra bu hastalığın ateşi ve sıkıntısı esnâsında, İmâm-ı Rabbânî'yi rüyâda gördüm. "Hiç üzülme, şifâ

bulacaksın yola devâm et." buyurdu. Sabah olunca, hastalık tamâmen geçti. Delhi'ye gelince, orada bir dostum bana Hâre helvası ikrâm etti. Bunu yiyince, yeniden hastalandım. Yatağa düştüm ve İmâm-1 Rabbânî'nin kerem ve teveccühüne kavuşmak için yalvarmağa başladım. İki gün geçmeden, hazret-i İmâm'ın huzûrunda bulunan, eski ve samîmi dostlarımdan biri, âniden kapıdan içeri girdi. "Hayırdır inşâallah." dedim. Dedi ki: "Beni İmâm-1 Rabbânî gönderdi. "Git, filân dostunun yanında bulun, şimdi ağır hastadır, senin gibi işten, hâlden anlayana çok ihtiyâcı olup, berâber bulunursunuz." buyurdu. "Senin yanına gelmek üzere yola çıkacağım sırada bir torba şifâlı ot isteyip sana getirmem için bana verdi. İşte getirdim." Ben dedim ki: "Bu otları İmâm-1 Rabbânî benim hastalığımın iyileşmesi için ilâc olarak göndermiştir. Bu otları ezip, suyunu içmeliyim." Doktorlar; beni bundan men etmek istediler. Ben onlara; "İmâm-1 Rabbânî bunları benim için gönderdi içeceğim." dedim. İster istemez o otları ezip şerbet yaptılar. İçer içmez, hastalığımın hafiflediğini anladım. Ertesi gün kalan otların da suyunu çıkarıp içince büsbütün kurtuldum. "

O zamânın sultânının üçüncü oğlu, diğerkardeşlerinden çok daha olgun ve aralarında seçkin bir durumdaydı. Babasına isyân etmişti. Bir taraftan babası, bir taraftan da bu oğlu, kuvvetli ordularla birbirlerine hüçüm ettiler. Şiddetli bir harb başladı. Babasının tarafında bulunup, en

mühim işleri yürüten büyük bir kumandan, bu harb sırasında sultânın oğlunun tarafına geçti. Bu şehzâde, velîlerin ve âlimlerin sevgisini kazanmıştı. İslâmiyetin yayılmasına gayret ve müslümanları himâyeye ediyordu. Zamânın evliyâsının büyüklerinden bir kısmı, İmâm-ı Rabbânî'ye mektup yazıp; "Delhi'de bulunan velîler keşf ve vâkııalarla gâlibiyetin ve nusretin şehzâde tarafında olduğunu görüyorlar. Hazretiniz bu hususda ne buyururlar" dediler: İmâm-ı Rabbânî cevâbında; "Harb meydanındaki vaziyetin bunun aksi olduğunu anlıyorum, fakat sonunda şehzâdenin kazanacağını tamâmen görüyorum." buyurdu. Buyurdukları gibi oldu. Bir müddet kadar diğerleri devleti idâre edip, sonra Allah kardeşler arasında sultanlığı ona (Şâh Cihân bin Cihângir'e) nasîb etti. Babasının vekîli olarak onun makâmına geçti. Sâyesinde memleket nizâma girdi. Ârifler ve âlimler hürmet gördüler. Dîne üstün hizmetler yapıldı.

İmâm-ı Rabbânî 1615 (H.1024) senesinde, elli üç yaşlarında iken, talebelerinden çok sevdiklerine; "Benim ömrüm ve hayatım hakkındaki kazâ-yı mübremin altmış üç sene olduğunu ilhâm ile bana bildirdiler." buyurdu. Ve buna çok sevindi. Çünkü Rasûlullah efendimize tâbi olmasının çokluğu, yaş bakımından da uymakla belli oluyordu. Aynı zamanda bu hususta hazret-i Ebû Bekr'e, hazret-i Ömer'e ve hazret-i Ali'ye de uymuş oluyordu.

1623 (H.1032) senesinde Ecmîr'de iken; "Vefât etmemin yakın olduğuna dâir işâretler, alâmetler görölmeğe başladı." buyurdu. Serhend'de bulunan oğullarına mektup yazıp; "Ömrümüzün sona ermesi yakındır." buyurdu. Babalarının hasreti ve ayrılığı ile yanan, oğulları, bu mektubu alınca, babalarının bulunduğu yere hareket ettiler. Huzûruna kavuşunca, oğullarını özel odasına çağırıldı. Buyurdu ki: " Oğullarım, bu dünyâyâ hiçbir şekilde nazarım ve bağılılığım kalmadı. Öbür dünyâyâ gitmek îcâb ediyor, gitme ve yolculuk alâmetleri görünmeğe başladı."

Muhammed Hâşim-i Keşmî demiştir ki: "Oğulları odadan çıkınca, kalblerindeki sıkıntıyı ve ölçülemeyen üzüntüyü, bu fakîr gördüm. Her birinin ağlamaktan boğazı tıkanıyordu. Böyle olduklarını görünce, kendilerine ne için bu kadar ağladıklarını sordum. Babaları İmâm-ı Rabbânî nin vefâtının yakın olduğunu açıklaması üzerine sebebini öğrendim. Fakat İmâm-ı Rabbânî , bu haberden oğullarının çok üzgün olduğunu, kalblerindeki sıkıntı ve darlığı görünce, daha bir yıldan çok yaşayacaklarını hissederek , tekrar oğullarını çağırıldı ve; "Bir takım işleri tamamlamak için daha bir müddet yaşayacağımızı bildirdiler." buyurdu. Bunun üzerine iki kardeşler çok sevindi... Bu müjdelerinden, oğulları ve bu fakir uzun yıllar yaşayacaklarını ümid ettik."

İmâm-ı Rabbânî o günlerde, Hâce Muînüddîn

Çeştî'nin mezârını ziyârete gitti. Bir müddet kalblerine murâkabe ederek oturdu. Kalkınca, buyurdu ki: "Hazret-i Hâce çok iltifât edip, çok şefkat gösterdiler. Kendi husûsî bereketlerinden ziyâfetler verdiler. Konuştuk ve çok sırlar açıklandı. Konuşulanlardan biri şudur: Buyurdu ki: "Bu asker arasında bulunmaktan kurtulmağa çalışmayınız. Kendinizi Allah'ın rızâsına bırakınız." Bu arada o mezarda hizmet gören türbedârlar gelip, İmâm-ı Rabbânînin elini öpmekle şereflendiler.

Muînüddîn Çeştî nin kabrinin örtüsünü her sene değiştirip, eskisini evliyânın büyüklerinden birine gönderirlerdi. Yâhud da zamânın pâdişâhına verirler, o da , bir sandıkta, teberrüken saklardı. O gün, o mezarın örtüsünü değiştirdiler ve eskisini İmâm-ı Rabbânî nin huzûruna getirip, takdîm ettiler. İmâm-ı Rabbânî tam bir edeble kabûl etti. Örtüyü hizmetçilerine verip, kalbden bir ah çekti ve; "Hazret-i Hâce'ye bundan daha yakın bir libâs, bir örtü yoktur. Bunu saklayın, bana kefen olsun" buyurdu.

İmâm-ı Rabbânî Ecmîr seferinden Serhend'e dönünce, artık evinde inzivâyâ çekildi. Bir müddet, beş vakit namaz ve Cumâ namazı hâriç, evden dışarı çıkmadı. Nûr ve esrâr menbaı olan özel odasına; Muhammed Hâşim-i Keşmî'den, oğullarından, talebelerinden ve hizmetçilerinden iki üç kişi hâriç, başkalarının girmesi çok nâdir

oluyordu. Halveti seçtiği günlerden bir gün, bir nefes çekip; "Ebû Ali Dekkâk'ın meşrebi çok yükselince, meclisinde insan kalmadı." sözünü söyledi. Burada olduğu gibi, ömrünün sonuna doğru, İmâm-ı Rabbânî nin meşrebi de o kadar yüce oldu ki, müridlerden en ileri gelenler bile mektebe yeni başlayan küçük çocuklar gibi kalıyorlardı.

İmâm-ı Rabbânî nin talebelerinden biri şöyle anlatmıştır: "İmâm-ı Rabbânî nin ömrünün son günlerinde, hasta olduğu sırada huzûruna çıkıp, birkaç günlüğüne memleketime gidip gelmek için izin istedim. "Birkaç gün dur!" buyurdu. Sonra tekrar arzedip; "Hemen gidip, döneceğim." dedim. "Birkaç gün sabret!" buyurdu. Fakat; "Gidip en kısa zamanda huzûrunuza döneceğim." deyince, izin verdi ve: "Sen nerede, biz nerede, ilkbahar nerede?" mısra'ını okudu. Bu sözünden birkaç gün sonra vefât etti.

Bunun gibi, husûsî mahremleri ve onlara çok yakın olanlar; bu günlerde İmâm-ı Rabbânî'ye inzivâ ve insanlardan uzak kalmalarına temasla; "Çoluk-çocuğunuzdan ve bütün insanlardan ayrılmanızın, uzlete çekilmenizin sebebi nedir?" diye sorunca, cevâbında; "Bu dünyâdan göçmemi çok yakın görüyorum. İş böyle olunca, tamâmen inzivâ ve ayrılığı tercih edip, dâimâ istigfâr ediyorum, af diliyorum. Bunları zarûrî görüyorum. Bütün vakitlerimi ve nefeslerimi, zâhirî ve bâtinî

ibâdetlerle geçirmeyi elzem buluyorum. Bu da ancak, insanlardan ayrılmak ve yalnız kalmakla ele geçer. Bunun için beni bırakınız, benden ayrılınız ve beni Allah'a ısmarlayınız." buyurdu.

Yine son günlerinde, evinin sofasında istirahat ederken, âniden; "İki üç ay sonra biz bu evde olmayız" buyurdu. Orada bulunanlar; "Özel odanızda mı bulunacaksınız?" diye arzetteler. Buyurdu ki: "Orada da olmayacağım." "Ya nerede olacaksınız?" diye sordular. "Bu yerlerden hiçbirinde olmam. Bakalım ne olur?" buyurup, yollarının îcâbı açık söylemedi.

Bu arada çok sadaka verdi ve büyük hayırlar yaptı. Esrar mahremlerinden, yakınlarından biri, bu sadaka ve hayratlarının çokluğunu görünce; "Bütün bu hayratlar, belâların giderilmesi için midir?" diye sordu. Buyurdu ki: "Hayır, belki de kavuşmak şevki ile bunları yapıyorum. Ve şu beyti okuyup gözlerinden sevinç gözyaşları döküldü:

"Vuslat günüdür sırdaşım âleme kucak açayım,
Bu devletin, bu nîmetin sevinçlerini saçayım."

Muharrem ayının on ikinci günü buyurdu ki: "Bana bu dünyâdan öbür dünyâya gitmeme kırk veya elli gün kaldığını bildirdiler. Mezârımı da gösterdiler." Bu sözleri dinleyenler üzüldüler ve şaşırdılar. O günlerde, oğlu Muhammed Saîd birgün, İmâm-ı Rabbânî'yi ağlarken gördü. Sebebini sordu.

Cevâbında; "Allah'a kavuşmanın sevinci ile ağlıyorum." buyurdu. Yine oğlu; "Allah , bu işi, bu dünyâda çok sevdiklerinin isteğine bırakır. Mâdem ki, siz bu kadar çok istiyorsunuz, elbette gidersiniz." diye arz etti. Bu sözü söyleyen oğullarında bir değişme gördü ve buyurdu ki: "Muhammed Sa'îd! Allah'ın gayretine dokunuyorsun." Oğlu; "Kendi hâlime üzülüyorum." dedi ve gâyet samîmî bir beyânla, "Ey babacığım! Bize yaptığınız bu şefkatsizlik ve acımasızlık nedendir?" diye arz etti. Bunun üzerine; "Allah sizden sevgilidir. Ayrıca bizim size şefkat ve yardımlarımız, vefât ettikten sonra, bu dünyâdakinden daha çok olacaktır. Çünkü bu dünyâda, insanlık îcâbı bâzan ister istemez yardım ve teveccüh tam olmuyor. Hâlbuki öldükten sonra, beşerî sıfatlardan tamâmen ayrılma vardır." buyurdu. Bunu söylediği günden îtibâren, o günleri saymağa başladılar. Şöyle ki, Safer ayının yirmi ikinci gecesine dostlarına ; "Bugün söylediğim günlerin kırkıncı günü geçmiş oluyor. Bakalım bu yedi-sekiz günde ne zuhûr eder" buyurdu. Yine oğullarına buyurdu ki: "Şu arada hâsıl olan birkaç günlük sağılıkta, Allah Habîbine tâbi olan bir insanda bulunabilecek bütün kemâlâtı bana ihsân eyledi." Oğullarının bu sözlerden kalpleri parçalandı. Çünkü, bu sözlerde hazret-i Ebû Bekr Sıddîk-i Ekber'in; "Bu gün dîninizi tamam eyledim." âyet-i kerîmesi gelince kalblerine gelen, yâni 'Rasûlullah efendimiz vefât edecektir', ilhâmından bir işâret bulunduğunu anladılar.

"Senin misk zülfünden, ayrılık gecesinin kokusu geliyor."

Safer ayının yirmi üçü Perşembe günü, dervişlere, kendi mübârek elleriyle elbiselerini taksim etti. Kendi üzerinde pamuklu, sıcak tutan bir elbise bulunmadığı için, havanın soğukluğu tesir edip, titremeğe başladı ve tekrar yatağa düştü. Rasûlullah efendimiz hastalıktan kurtulup, az bir zaman sonra tekrar hasta olmuşlar ve vefât eylemişlerdi. İmâm-ı Rabbânî , bu hususta da ittibâ'ı kaçırmadı. Bu hastalık zamânında, ledün sırlarını, daha çok oğullarına anlattı. Bir gün ledünni hakîkatleri beyânda o kadar uğraşıyordu ki, oğlu Hâce Muhammed Saîd; "Hazretinizin hastalığı bu kadar konuşmanıza elverişli değildir, bu mârifetlerin beyânını bir başka zamâna bıraksanız nasıl olur babam?" diye arzetti. Bunun üzerine: "Ey oğul! Daha zaman ve fırsat var mı? Biliyorum ki, bir başka vakit, bu kadarını söylemeye de kuvvet ve kudret bulamayacağım." buyurdular.

Bu günlerde hastalığı şiddetli olmasına rağmen cemâatle namaz kılmağı terketmedi. Ancak son dört-beş gün, yalnız başına namaz kıldı. Duâları, tesbihatı, salavâtı, zikri ve murâkabeyi eksiksiz yapıyordu. Bir gece, gecenin üçüncü yarısında kalkıp abdest aldı. Teheccüd namazını ayakta kıldı ve; "Bu bizim son teheccüdümüzdür." buyurdu.

Vefâtından biraz önce, kendinden geçme hâli görüldü. Büyük oğlu, "Bu kendinden geçme hâlinin şiddeti , hastalık mı, yoksa istiğrâk (nûrlara gömülme) sebebi ile midir?", diye arzetti. Cevâbında; "İstiğrak sebebi iledir. Çünkü, bâzı hâller görünüyor. Bunun için onlara teveccüh ediyorum, tâ ki hepsini oldukları gibi görebileyim ve bunlarla her şey tam ve mükemmel olsun." buyurdu. Bu derin sırlardan oğullarının kulaklarına fısıldadı. Bu kendinden geçme hâlinden kurtulunca,müridana "elvedâ" sözünü hatırlatan, vasiyetlerini söylemeye başladı. Bu vasiyetlerin çoğu; mutâbeata, Rasûlullah'a tâbi olmaya teşvik, sünnete yapışma, bid'atten kaçınma, zikir ve murâkabeye devâm etme hakkında idi.

Sohbetlerinden birinde; "Mezârımı belli olmayan bir yere yapınız." buyurdu.Oğulları arzettiler ki: "Bundan evvel, hazretinizin işâreti ile ağabeyimizin defnedildiği, şerefli ve bereketli yer hakkında; "Benim mezârım orada olacaktır. Aynı yerde defnedileceğim." buyurmuştunuz. Bu gün de böyle buyuruyorsunuz." "Evet öyleydi. Fakat şimdi ben böyle istiyorum." dedi. Oğullarının, bunu kabûl etme hakkında durakladıklarını görünce; "Eğer böyle yapmazsanız, şehrin dışında babamın yanına defnediniz. Bu da olmazsa, şehrin hâricinde bir bahçede benim mezârımı yapınız. Süslemeyiniz. Olduğu gibi bırakınız ki, en kısa zamanda nişânı kalmasın." buyurdu. Kendi kabirleri için

buyurdukları iki üç yer hakkında, oğullarında bir duraklama, tebessüm edip; "Serbestsiniz. Nereyi münâsip görürseniz, oraya defnediniz." buyurdu.

Vefât ettiği Safer ayının yirmi dokuzuncu Salı günü, gece kendine hizmet eden hizmetçilerine; "Çok zahmet çektiniz, bu sizin son zahmetinizdir." buyurdu. Gecenin sonunda: "Bu gece de bitti, sabah oldu." buyurdu. O günün işrâk zamânında; "Beni yatağıma yatırın." buyurdu. Sedirin üzerine yatınca, sünnet üzere sağ elini sağ yanağının altına koyup, zikrle meşgûl oldu. Büyük oğlu Muhammed Saîd, babasının sık sık nefes aldığını görünce; "Hâliniz nasıldır babam?" diye sordu. "İyiyim ve kıldığım o iki rekat namaz kâfidir." buyurdu. Bundan sonra bir daha konuşmadı. Yalnız Allah'ın ismini söyledi ve biraz sonra da vefât etti. Bu hususta da Rasullerin Serverine tâbi oldu. Vefâtı 1624 (H.1034) senesi, Safer ayının yirmi sekizi, Salı günü kuşluk vaktidir.

Rasûlullah efendimizin vefât ayı olan Rebûlevvel ayının ilk gecesi, Rasûlullah efendimizin huzûruna kavuştu. Hastalık çektiği günler, yaşının sene adedi kadar olup, altmış üç gün idi. Hadîs-i şerîfde; "Bir günlük hummâ, bir senenin keffâretidir" buyuruldu. Çektikleri hastalık, bu hadîs-i şerîfin mânâsına uygun oldu.

İmâm-ı Rabbânî nin nûrlu bedeni yıkama tahtasının üzerine konulup, elbiseleri soyulunca, orada

bulunanlar namazda olduğu gibi ellerini bağladığını gördüler. Sağ elinin baş parmağı ve küçük parmağını, sol elin bileğinde halka yaptı. Hâlbuki, oğulları vefâtından sonra, kollarını düzeltip uzatmışlardı. Yıkayıcı, mübârek ellerini açıp düzeltti. Sol tarafa yatırdı, sağ tarafını yıkadı. Sağ tarafa yatırıp sol tarafını yıkayacağı zaman, orada bulunanlar, zâif bir hareketle ellerinin hareket ettiğini, biraraya geldiğini ve eskisi gibi tekrar sağ elinin baş ve küçük parmaklarının, sol elinin bileğinde halka yaptığını gördüler. Kefene sardıkları zaman, yine ellerinin bağlandığı görüldü. Bu hal iki-üç defâ vâki oldu. Nihâyet oradakiler, bunda derin bir mânâ ve gizli bir sır olduğunu anlayıp, bir daha ellerini açmaya uğraşmadılar ve oğulları Hâce Muhammed Saîd; "Mâdem ki, muhterem babam böyle istiyor, böyle bırakalım" buyurdu. Rasûlullah efendimiz hadîs-i şerîfde; "Yaşadıkları gibi ölürler" buyurdu.

İmâm-ı Rabbânî nin cenâze namazını, oğlu Hâce Muhammed Saîd kıldırdı. Vefâtında 63 yaşında idi. Serhend'de evinin yanında defnedildi. Daha sonra Afganistan pâdişâhı Şâh-i Zamân, kabri üzerine büyük ve çok sanatlı bir türbe yaptırdı. Vefât haberi, sevenlerini çok üzdü. Vefâtı üzerine şiirler yazılmış ve pekçok târih düşürülmüştür. Onun vefâtına dayanamayan talebelerinden Muhammed Hâşim-i Keşmî şöyle anlatır: "Vefât ettiği günün akşamı şehrin kenarında virâne bir mescidde, onun hayâliyle içim yanıyor, kalbim parçalanıyordu.

Kalbiden soğuk âhlar çekiyor, gözümde yakıcı gözyaşları döküyordum. Ben bu hâlde iken birden rûhâniyeti gözüktü; "Sabretmek lâzım." buyurdu. Binlerce kırıklık ve perişanlık içinde; "Ey efendim, ateşe kim dayanabilir?" dedim. "İbrâhim aleyhisselâma uymayı yerine getirmek lâzımdır." buyurdu. Böylece, bu kendinden geçmiş âşîğın divâneliği arttı, ızdırâbımı ve ona olan muhabbetimi dile getiren şiirler söylemeğe başladım."

Büyük oğlu Muhammed Saîd buyurdu ki: "Babamı, vefâtından sonra rüyâda gördüm. Allah'ın kendisine verdiği büyük nîmetlerden sevinçle anlatıyor ve iftihâr ediyordu. Kendisine; "Canım babam, şükr makâmından hiç kimseye bir nasîb verdiler mi?" diye arzettim. "Evet, beni de şükredenlerden eylediler." buyurdu. Arzettim ki, "Kur'ân-ı Kerîm'de meâlen; "Şükreden kullar azdır." (Sebe' sûresi: 13) buyuruluyor. Bu âyetten anlaşılana, bu cemâatin, nebiler olduğudur. Yâhud da nebilerin önde gelen ashabıdır. Hazret-i Ebû Bekr-i Sıddîk gibi.."deyince; "Evet, öyledir. Fakat beni özel bir ihsân ve inâyetle, o şükredenler cemâatine dâhil eylediler." buyurdu.

Hâce Muhammed Ma'sûm buyurdu ki: "Babamı vefâtından sonra rüyâda gördüm. " Münker ve Nekîr'in suâli nasıl geçti?" diye sordum. Buyurdu ki: "Allah merhamet ederek, bereket cihetiyle ilhâm edip; "Eğer sen izin verirsen bu iki melek

kabrine gelecek." buyurdu. "Ey Allah'ım! Bu iki melek de, senin huzûrunda kalsınlar" dedim. Rabbim sonsuz rahmet ve merhametinden bana acıdı ve onları benim yanıma göndermedi." Tekrar; "Kabir sıkması nasıl geçti?" diye sordum. "Oldu, fakat çok az oldu." buyurdu.

Eserleri:

1) Mektûbât: İslâm âleminde İmâm-ı Rabbânî'nin Mektûbât'ı kadar yaygınlıkla okunan kitap azdır. Mektûbât, üç cild olup, beş yüz yirmi altı mektubunun toplanmasından meydana gelmiştir. Kelâm ve fıkıh bilgilerini, tasavvufun mârifetlerini açıklayan uçsuz bir deryâ gibi eşsiz bir eserdir.

Mektûbât'ın birinci cildi 1616 (H.1025) senesinde talebelerinin meşhûrlarından Yâr Muhammed Cedîd-i Bedahşî Talkânî tarafından toplanmıştır. Birinci cildde 313 mektup vardır. Bu cildin son mektubu, Muhammed Hâşim-i Keşmî'ye yazılmıştır. İmâm-ı Rabbânî birinci cildin son mektubunu yazınca; "Muhammed Hâşim'e gönderilen bu mektupla resûllerin, din sâhibi nebilerin ve Ashâb-ı Bedr'in sayısına uygun olduğundan, 313 mektupla birinci cildi burada bitirelim" buyurmuştur.

İkinci cildi ise 1619 (H.1028) senesinde yine

talebelerinden, Abdülhay Pütnî tarafından toplanmıştır. Bu cildde Esmâ-i hüsnâ yâni Allah'ın Kur'ân-ı kerîmde geçen doksan dokuz ismi sayısınca 99 mektup vardır.

Üçüncü cild de İmâm-ı Rabbânî nin vefâtından sonra 1630 (H.1040) senesinde talebelerinden Muhammed Hâşim-i Keşmî tarafından toplanmış olup, bu cildde de Kur'ân-ı kerîmdeki sûrelerin sayısınca 114 mektup vardır. Her üç cildde toplam beş yüz yirmi altı 526 mektup vardı. İmâm-ı Rabbânî nin vefâtından sonra on mektubu daha üçüncü cilde ilâve edilmiştir. Böylece toplam mektup adedi 536 olmuştur.

Mektûbât'daki mektupların birkaçı Arabça, geri kalanların hepsi Farsçadır. Çeşitli zamanlarda basılmıştır.

2) Redd-i Revâfid: Farsça olup, Râfızîleri reddeden bu kitabın Türkçesi, "Hak Sözü'n Vesîkaları" kitabında, bir bölüm olarak yayınlanmıştır. Arapça'ya da tercüme edilmiştir.

3) İsbâtün-Nübüvve: "Peygamberlik nedir?" adı ile Türkçeye tercüme edilmiştir. Hak Sözü'n Vesîkaları kitabı içinde bir bölüm olarak yayınlanmıştır. Ayrıca Arapçası, İngilizceye ve Fransızcaya da tercüme edilmiştir.

4) Mebde' ve Me'âd, 5) Âdâb-ül-Mürîdîn, 6)

Ta'lîkât-ül-Avârif, 7) Risâle-i Tehlîliyye, 8) Şerh-i Rubâ'ıyyât-ı Abd-il-Bâkî, 9) Meârif-i Ledünniye, 10) Mükâşefât-ı Gaybiyye, 11) Cezbe ve Sülûk Risâlesi.

İMAM-I RABBANİ'NİN SOHBETLERİNDEN

Edebi gözetmek, zikrden üstündür. Edebi gözetmeyen Hakk'a kavuşamaz.

Ehlininn gönlü için günah işlemek ahmaklıktır.

Farzı bırakıp, nâfile ibâdetleri yapmak boşuna vakit geçirmektir.

Gınâ sâhiplerinin yâni zenginlerin, alçak gönüllü olması güzeldir. Fakirlerin ise onurlu olması lâzımdır.

İnsana lâzım olan önce Ehl-i sünnete uygun inanmak, sonra Allah'ın emir ve yasaklarına uymak, daha sonra tasavvuf yolunda ilerlemektir.

Kalbin tasfiyesi (temizlenmesi); İslâma uymakla, sünnetlere yapışmakla, bid'atlerden kaçmakla ve nefse tatlı gelen şeylerden sakınmakla olur. Zikr ve mürşidi sevmek bunu kolaylaştırır.

Kalbin birçok şeyleri sevmesinin sebebi, hep o bir

şey içindir. O da nefsdır.

Kâfirlere kıymet vermek, müslümanlığı aşağılamak olur.

Kelime-i tevhîd; putlara ibâdeti bırakıp, Hakk'a ibâdet etmek demektir.

Küfür, nefs-i emmârenin isteklerinden hâsıl olur.

Malı zarardan korumanın ilâcı, zekât vermektir.

Mübahları gelişi güzel kullanan, şüpheli şeyleri yapmağa başlar. Şüphelileri yapmak da harama yol açar.

Büyükleri sevmek, saâdetin sermâyesidir.
Muhabbete müdâhane, gevşeklik sığmaz.

Nefs bir kötülük deposudur. Kendini iyi sanarak Cehl-i mürekkeb olmuştur.

Nefse, günahlardan kaçmak, ibâdet yapmaktan daha güç gelir. Onun için günahattan kaçmak daha sevaptır.

Er-Rezzâk olan Hakk , rızıklara kefil olmuş, kullarını bu sıkıntıdan kurtarmıştır.

Saâdet, ömrü uzun ve ibâdeti çok olanındır.

Sonsuz saâdete kavuşmak, Rasullere uymağa bağlıdır.

Sohbeti ganîmet bilmelidir. Sohbetin üstünlüğü, bütün üstünlüklerin ve kemâllerin üstüdür.

Sünnet ile bid'at birbirinin zıddıdır. Birini yapınca öteki yok olur.

Zâhid, dünyâyâ gönül bağlamadığı için, insanların en akıllısıdır.

Zekât niyeti ile bir kuruş vermek, dağlar kadar altını sadaka olarak vermekten daha sevaptır.

Sâlih ameller İslâmın beş şartıdır. Sâlih amelleri yapmadan kalb selâmette olmaz.

Cennet ile Cehennem'den başka ebedî bir yer yoktur. Cennet'e girmek için îmân ve dînin emirlerine uymak lâzımdır.

Dünyâyı maksad edinmemeli. Dünyâ, nefsin arzularına yardımcıdır. Dünyâ ve âhiret bir arada olmaz. Dünyâyâ düşkün olmak, günahların başıdır. Dünyâyâ düşkün olanlar âhirette zarar görür. Dünyâyâ düşkün olmamanın ilâcı, İslâma uymaktır.

Bu zamanda dünyâyı terk etmek çok zordur. Dünyâyı terk lâzımdır. Hakîkaten terk edemeyen, hükmen terk etmelidir ki, âhirette kurtulabilsin.

Hükmen terk etmek de büyük nîmettir. Bu da, yemekte, içmekte, giyinmekte, meskende, dînin hudûdundan dışarıya taşmamakla olur.

Dünyâyı terk etmek iki türlüdür; birincisi, mübahların, zarûret mikdârından fazlasını terktir. Bu çok iyidir. İkincisi, haramları ve şüphelileri terkedip yalnız mübahları kullanmaktır. Bu zamanda bu da iyidir.

Tesbih okumak (Subhânallah demek), tövbenin anahtarı ve hattâ özüdür.

Vakit çok kıymetlidir. Kıymetli şeyler için kullanmak lâzımdır. İşlerin en kıymetlisi sâhibine hizmet etmektir. Yâni Allah'a ibâdet ve tâat etmektir.

Gençlik zamânında dînin emirlerine uymak, dünyâ ve âhiret nîmetlerinin en üstünüdür.

Annenin yavrusuna faydası olmadığı (annenin yavrusundan kaçacağı) kıyâmet günü için, hazırlık yapmayana yazıklar olsun!

Âyet-i kerîmede meâlen; "Vallâhu basîrun= Allah onların ne yaptıklarını görmektedir" buyruldu. Allah her şeyi gördüğü hâlde, (insanlar) çirkin işleri yaparlar. Aşağı bir kimsenin bile bu işleri gördüğünü bilseler, vaz geçerler yapmazlar. Bunlar ya Hakk'ın görmesine inanmıyorlar, yâhud onun

görmesine kıymet vermiyorlar. İmânı olana her ikisi de yakışmaz.

Velîlerin hiçbirisi, nebi mertebesine varamaz.
Velîlerin hiçbirisi, Sahâbî mertebesine çıkamaz.

İhlâs ile yapılan küçük bir iş, senelerce yapılan ibâdetler gibi kazanç (sevap) hâsıl eder.

Her ibâdeti seve seve yapmalı. Kul hakkına dokunmamağa, hakkı olanlara hakkını ödemeğe titizlikle çalışmalıdır.

Dünyânın vefâsızlıkta eşi yoktur, dünyâyı isteyenler de alçaklıkta ve bahillikte (cimrilikte) meşhûrdur. Azîz ömrünü, bu vefâsızın ve değersiz peşinde harcayanlara yazıklar ve korkular olsun.

Gençlik çağının kıymetini biliniz! Bu kıymetli günlerinizde, İslâmı öğreniniz ve bu bilgilere uygun yaşayınız! Kıymetli ömrünüzü faydasız, boş şeyler arkasında, oyun ve eğlence ile geçirmemek için uyanık olunuz.

İnsanlar riyâzet deyince, açlık çekmeği ve oruç tutmağı anladılar. Hâlbuki, dînimizin emrettiği kadar yemek için dikkat etmek, binlerce sene nâfile oruç tutmaktan daha faydalıdır.

Bir kimsenin önüne lezzetli, tatlı yemekler konga,

iştihadı olduğu hâde ve hepsini yemek istediği hâde, dînimizin emrettiği kadar yiyip, fazlasını bırakması, şiddetli bir riyâzettir ve diğer riyâzetlerden çok üstündür.

Bir farzı vaktinde yapmak, bin sene nâfile ibâdet yapmaktan daha çok faydalıdır.

Ölmek, felâket değildir. Öldükten sonra, başına gelecekleri bilmemek felâkettir.

Sonsuz kurtuluşa kavuşmak için, üç şey muhakkak lâzımdır: İlim, amel, ihlâs.

Ölülere duâ ve istigfâr etmekle ve onlar için sadaka vermekle, imdâtlarına yetişmek lâzımdır.

Dünyâyı ele geçirmek için âhireti vermek ve insanlara yaranmak için Allah'ı bırakmak ahmaklıktır.

Nefse kolay ve tatlı gelen şeyi saâdet zannetmemeli, nefse güç ve acı gelenleri de şekâvet ve felâket sanmamalıdır.

Birkaç günlük zamânı büyük nîmet bilerek, Allah'ın beğendiği şeyleri yapmağa çalışmalıdır.

İbâdetlerin hepsini kendinde toplayan ve insanı Allah'a en çok yaklaştıran şey namazdır.

Câhillerin, büyüklere dil uzatmalarına sebep olmayınız! Her işinizin İslâm'a uygun olması için, Allah'a yalvarınız.

Geçici lezzetlere, çabuk biten, tükenen dünyâlıklara aldanmamalıdır.

İhsân sâhibinin kapısı çalınınca açılır.

Gönül dalgınlığının ilâcı; gönlünü Allah'a vermiş olanların sohbetidir.

Dünyâ hayâtı pek kısadır. Bunu en lüzumlu şeyde kullanmak gerekir. Bu en lüzumlu şey de, kalbini toparlamış olanların yanında bulunmaktır. Hiçbir şey sohbet gibi faydalı olmaz.

EDEBE RİÂYET

Bir gün, hâfızlardan biri, kendi minderlerinden aşağı bir minder koyup üzerine oturarak, Kur'ân-ı kerîm okumağa başladı. İmâm-ı Rabbânî bu durumun farkına varıp, hemen üzerinde oturduğu minderi bir kenara çekip yere oturdu. Hiçbir zaman Kur'ân-ı Kerîm okumakta olan hâfızdan yüksekte oturmazdı."

GECE OLANI GÜNDÜZ ANLATMA!

Çok uzak memlekette bulunan bir azîz, İmâm-1 Rabbânî nin medhini duyup, Serhend şehrine geldi ve birinin evinde misâfir kaldı. İmâm-1 Rabbânî'den istifâde etmek için geldiğini, ona mürid olmak şerefine kavuşmak istediğini, bunun için çok istekli olduğunu söyleyince, ev sâhibi İmâm-1 Rabbânî'yi kötülemeye başladı. Misâfir çok üzüldü. Mahcûb oldu. İmâm-1 Rabbânî'ye sığınıp kalbinden; "Ben yalnız Allah rızâsı için, size hizmet niyeti ile gelmişim. Şu şahıs, beni bundan mahrum etmek istiyor." dedi. Bu sırada İmâm-1 Rabbânî birdenbire gözüküverdi. Hâllerini inkâr eden, o şahsa gereken cezayı verdi ve evden çıktı. O azîz sabahleyin mübârek huzûruna kavuşunca, geceki hâdiseyi arz etmek istedi. Fakat İmâm-1 Rabbânî ; "Gece olanı, gündüz anlatma!" buyurup, kerâmetini gizledi.

İŞİN SIRRI BUDUR

İmâm-1 Rabbânî nin müridlerinden seyyid bir zât nakletmiştir: "Bir grup tüccarla Acîn'de idim. Bu tüccarlar arasında Cân Muhammed adında Celender'den bir zât da vardı. Onunla aramızda bir dostluk kurmuştuk. Bir gün biri bana sultânın, İmâm-1 Rabbânî ni hapsettiğini söylediğinden çok üzüntülüydüm. Cân Muhammed beni böyle kederli

görünce, üzüntümün sebebini sordu. Ben de, İmâm-1 Rabbânî nin hapsedildiğini duyduğum için, böyle olduğumu söyledim. Cân Muhammed bana; "Ben de onun müridiyim. Bugün işin aslını ondan öğreneceğim." dedi. Sonra gidip kaylûle yaptı yâni öğle vaktine yakın biraz uyudu. Sonra bu uykusunda, rüyâsında İmâm-1 Rabbânî'yi gördüğünü ve kendisine; "İşittiğiniz haber doğrudur. Fakat bâzı makamları geçmek, Allah'ın celâl sıfatı ile terbiye edilmeye bağlıdır. Eğer öyle olmasaydı o makamları geçmek mümkün olmazdı. Dostlarımıza söyle, gönüllerini hoş tutsunlar, işin sırrı budur." buyurduğunu söyledi.

ÇABUK GEL, GEÇ KALDIN!

İmâm-1 Rabbânî'nin akrabâlarından biri anlatmıştır: "Ben, İmâm-1 Rabbânî'nin müridlerinden olmayı arzu ediyordum. Fakat çeşitli mâniler sebebiyle, bir türlü hizmetine girmek nasîb olmamıştı. Bir gece karar verip; "Yarın gidip hâlimi arzedip, beni de talebeleri arasına kabûl etmesini isteyeyim" diye düşündüm. O gece rüyâmda kendimi derin bir deniz kenarında gördüm. İmâm-1 Rabbânî ise karşı sâhildeydi. Huzûruna kavuşmak istiyordum. Bana; "Çabuk gel, çabuk ! Geç kaldın." buyurdu. Bu sözlerini işitince kalbim zikretmeye başladı. Uykudan uyandım, kalbim artık zikrediyordu. "İmâm-1 Rabbânî nin yolu böyledir. Daha ben

sohbette bulunmadan kalbim zikre başladı. Ya bir de sohbetinde bulunsam nasıl olur?" dedim. Sabahleyin İmâm-ı Rabbânî nin huzûruna gidip, gördüğüm rüyâyı bana olan teveccüh ve tasarruflarını anlatarak hâlimi arzettim. Kalbimin zikretmeye başladığını söyledim. Bana; "Yolumuz tam budur. " buyurdular."

YIKILAN PUTHÂNE

Seyyid Rahmetullah anlattı: "Dekken melikinin emri üzerine, iki üç arkadaşıyla bir sahrâya gittik. Orada bir hindu tapınağı gördüm. Bir gün İmâm-ı Rabbânî'den; "Bir müslümanın elinden bunu yıkma işi gelirse, bunu muhakkak yıksın veya zarar versin. Bu işi yapmaktan kaçınmasın. Çünkü bunu yapan Allah yolunda, din için cihâd eden gâziler sevâbına kavuşur." diye duymuştum. Onların bu sözlerine güvenerek, arkadaşlarıma; "Bu sahrâda, bu puthâneyi koruyan kimse görünmüyor, burayı yıkalım." dedim. Duvarlardan biraz yıkınca, civarda tarlalarda çalışan Hindulardan biri, yıktığımızı görmüş. Koşup, o puthânede tapınan köylülere haber vermiş. O sıra bin kişiye yakın bir kalabalığın taşlarla, sopalarla, mızraklarla tam bir kızgınlıkla üzerimize geldiklerini gördük. Ben ve arkadaşlarım hayret ve korkudan ne yapacağımızı şaşırıp, olduğumuz yerde kaldık. Kaçmağa bile cesâret edemedik. Kalbimden Kelime-i şehâdet

getirmeye başladım. Bu hâlde iken, İmâm-ı Rabbânî nin kalbine müteveccih oldum ve; "Ey Ricalullah ! Sizin nasîhatinize güvenip bu işi yapmağa koyulduk. Allah'ın izniyle bizi bu kâfirlerin elinden kurtar" dedim. Bu yalvarma ve ilticâ esnâsında İmâm-ı Rabbânî'nin sesi kulağıma geldi. "Hiç korkma! Şimdi senin için İslâm askeri gönderiyorum." diyordu. Arkadaşlarıma; "Bana bir hâl oldu. Hazret-i İmâm'ın sesini duydum. İmâm'ın söz verdiği askerler ne zaman gelecek, bunlar yaklaştı." dedim. Hindular çok yaklaştıydılar. O anda birden bire otuz kırk kadar süvâri görüldü. Son sürat geldiler, bir kısmını kamçılıyıp bizi kurtardılar.

YANAN MALLAR

İmâm-ı Rabbânî talebeleriyle berâber bir yolculuğa çıkmıştı. Bir kervansarayda konakladıkları sırada, talebelerine âniden şöyle buyurdu: "Bu gün buraya bir belâ geleceğini ve herkese sirâyet edeceğini görüyorum. Arkadaşlarımız birbirlerine söylesinler herkes; " Bismillâhillezî lâ yedurru me'asmihî şey'ün fil-ardı velâ fissemâi ve hüvessemî'ul-alîm" ve "Eûzü bi-kelemlâhittâm-mâti min şerri mâ halak" duâlarını tekrar tekrar okusunlar. Çünkü, bu duâyı kim okursa, Allah'ın inâyeti ile kendisi ve malı korunur." Bunu söyledikten iki saat geçmeden

kervansarayın bâzı kısımlarında yangın çıktı. Bir türlü söndüremediler ve malların çoğu yanıp telef oldu. Bu arada İmâm-ı Rabbânî'nin talebelerinden Mevlânâ Abdülmümin Lâhorî'nin de malları yandı. Ona; "Sana hiç kimse okunması îcâbeden duâları söylemedi mi?" buyurdu.

EDEPSİZ NÖBETÇİ

İmâm-ı Rabbânî nin bir müridi ve oğulları anlatmışlardır: Bir tüccar, İmâm-ı Rabbânî nin komşularından birinin malını çaldı. Mal sâhibi ise, İmâm-ı Rabbânî nin akrabâsından bir genci hırsızlıkla ithâm etti. O genç, hakâret ve dayak korkusundan kaçıp gitti. Serhend'de bu işlerle görevli olan nöbetçi bunu duyunca hazret-i İmâm'ı çağırdı. İşinde gevşeklik gösterenin yanına gitmek îcâbetmediğini bildikleri hâlde, İmâm-ı Rabbânî talebelerinden birisi ile, yaya olarak oraya gitti. O edepsiz nöbetçi onların şânına yakışmayan sözler söyledi. Hazret-i İmâm ise gâyet yumuşak cevaplar verdi. Bu esnâda Mevlânâ Tâhir Bedahşî geldi. O kızgın nöbetçiye; "Kimi ayağına çağırdığını biliyor musun? Allah'ın dostlarına kötü davrananlar elbette kısa zamanda cezâsını görür." dedi. Nöbetçi onları bıraktı. Aradan bir gün geçmeden bu nöbetçi, semtinde bulunan birileriyle münâkaşa etti. İş büyük bir kavgaya döküldü. O nöbetçi, yakınlarından yirmi kadar insanla kalabalığa karşı

koymak istedi ve evin damına çıktı. O evde harb için saklanan patlayıcı maddeler vardı. Oraya âniden bir ateş düştü ve büyük bir patlama oldu. O nöbetçi, bütün oğlu ve akrabâsı ile havaya uçtu.

NİÇİN YIKILMADI

Muhammed Hâşim-i Keşmî anlatmıştır: "Ecmir'de iken, Terâvih namazı kıldığımız mescidin bir duvarı sağlam yapılmamıştı ve bir tarafa doğru eğilmişti. O kadar ki, mescide gelenlerin çoğu ve etrafında bulunanlar oradan geçerken, bugün yarın bu duvar yıkılacak derlerdi. İmâm-ı Rabbânî bir gün bu düşüncelerine temasla buyurdu ki: "Bu duvar, bu fakîrlere burada kaldığı müddetçe, bize riâyet edip her hâlde yıkılmayacak. Nitekim büyükler; "Bizim şakamız ciddîdir." buyurmuşlardır. Buyurdıkları gibi duvar, İmâm-ı Rabbânî oradan ayrılınca kadar yıkılmadı. Oradan ayrıldığımız gün, herkes gittikten sonra bir saat kadar o mescidin yanında kaldım. Duvarın yıkılıp yıkılmayacağına bakıyordum. İmâm-ı Rabbânî mescid görünmez oluncaya kadar uzaklaşınca duvar birdenbire yıkılıverdi."

KİM ÖLECEK, KİM KALACAK?

İmâm-ı Rabbânî vefât etmeden altı ay önce, Şâban ayının on beşinci gecesini, kendi odasında ihyâ eyledi. O gece yarısı, hanımının bulunduğu odaya geldi. Hanımı dedi ki: "Bu gece ecellerin ve amellerin takdir edildiği gecedir. Kimbilir Allah kimin defterine ölecek ve kimin defterine yaşayacak! diye kaydetti." İmâm-ı Rabbânî bu sözü duyunca; "Niçin tereddüt ve şüphe ile söylüyorsun? Ya isminin, dünyâda yaşayacaklar sahifesinden silindiğini görenin hâli nice olur?" buyurdu.

DİN NASİHATTIR

Buyurdu ki: "Sünnete sıkı sarılmak lâzımdır." Bu sözleriyle de Rasûlullah efendimize uymak istemişlerdi. Çünkü, Rasûlullah efendimiz vefât edecekleri zaman böyle nasîhat eylemişlerdi. Abbâd bin Sâriye'den, Tirmizî ve Ebû Dâvûd şöyle rivâyet eder: "Rasûlullah efendimiz bize vâz ediyordu. Bu vâzdan kalbler ürperiyor. Gözler yaşarıyordu. Dedik ki: "Yâ Rasûlallah! Bu sözleriniz vedâ vâzına benziyor, bize vasiyet ediniz." Rasûlullah buyurdular ki: "Size vasiyetim olsun: Allah'tan korkunuz, bir köle bile emr-i ilâhîyi bildirse dinleyiniz ve yapınız.

Yaşayanlarınız çok şeyler görecektir. O zaman benim ve Hulefâ-i râşidînün sünnetine gâyet sıkı sarılınız, onu elden kaçırmayınız. Dinde bid'atten çok

sakınınız. Çünkü bütün bid'atler dalâlettir, sapıklıktır."

İmâm-ı Rabbânî vasiyetine devamla şöyle buyurdu: "Dînimizin sâhibi Resûlullah efendimiz, nasîhatlerin en incelerini bile; "Din nasîhattır" hadîs-i şerîfi gereğince ihmâl etmediler. Dînimizin kitaplarından, tam tâbi olmak yolunu öğreniniz ve bununla amel ediniz. Benim techiz ve tekfîn işlerimde sünnete uyunuz." Bundan daha önce mübârek hanımına buyurmuştu ki: "Eğer ben senden evvel, bu sıkıntılarla dolu dünyâdan âhirete gidersem, benim kefenimi, senin mehr parandan aldırırsın."

- 1) Mektûbât-ı İmâm-ı Rabbânî
- 2) Zübdet-ül-Makâmât; s.126 vd.
- 3) Reşehât Zeyli; s.19
- 4) Hadarât-ül-Kuds; s.30 vd.
- 5) Umdet-ül-Makâmât; s.98 vd.
- 6) Makâmât-ı Ahmediyye (Ahmed Saîd Fârûkî)
- 7) Câmiu Kerâmât-il-Evliyâ; c.1, s.334

8) Dürer-ül-Meknûnât (kenarı); s.52

9) Ahbâr-ül-Ahyâr; s.330

10) Makâmât-ı Ahyar; s.26

11) Hadâik-ül-Verdiyye; s.178